

in jim bo mar za pravo versko, cesarsko in narodno. Saj je tega tudi treba. Brž ko ne prišle bodo volitve tudi za deželne poslance; takrat pazimo, da zmaga povsod naša reč in da nas ne bodo dobili kaki nemško-liberalni gospodje v pest. Saj imamo lepo število takih mož, kateri bodo za nas skrbeli in že skrbijo.

Cerkvene zadeve.

Naš milostljivi gospod knezoškof bodo letos zakrament sv. birme delivali v dekanijah starotržkej, velikonedeljskej, zavraškej, v mariborskej na desnem dravskem pobrezju — izvzemši predmestno faro sv. Magdalene v Mariboru — in naposled v Hočah. Birmovanje se bo v Hočah in pri farah mariborske dekanije na desnem dravskem pobrezju vršilo v drugej polovici meseca maja, v starotržkej dekaniji pa pozneje. Posamesni dnevi se bodo natančno še v pravem času naznanili!

Prekrasen kelih iz zlata bodo katoliški Poljaci v Gališkem in Ruskem stanujoče letos poklonili sv. Očetu kot dar in znamenje svojega veselja in čestitanja ob priliki 50letnice škofovanja Pija IX. Kelih bo izdelan iz čistega zlata in bo okinčan z 11 podobami poljsko-slovanskih mučnikov, svetnikov in svetnic. Teh imena so: Vojteh, Stanislav, Jozafat, Andrej Bobola — ti držijo papeževo krono in ključe sv. Petra — Jažek, Janez Ranty, Kasimir in Stanislav Kostka in naposled 3 svetnice: Kunigunda, Salomeja in Bronislava, ki drže podobno Matere božje Čenstobovske.

Pridna novina na Bavarskem „Bairisches Vaterland“ in jeni urednik sta te dni čakala izredno veselje. Denarji, katere je vrli mož za sv. Očeta nabiral, so dosegli znatno svoto 50.000 mark ali 25.000 fl. Toliko je storil majhen list in jegovi bralci na Bavarskem!

Govoriti prepovedali so usmiljenim sestram v bolenišnici v Brüsselnu na Belgijskem. Frajmavrerji ne trpé, da bi bolenik iz ust pobožnih strežnic zaslišal kako sveto, krščansko besedo. Neko sestro so celó kaznili, ker je bolenika poškrpila z blagoslovljeno vodo. Sedaj naj taji kdo, če zamore, da frajmaurerji niso besni antikristi!

Prisega je sveta reč, to vemo vsi verni in podučeni katoličani jasno in določno; živega Boga nebes in zemlje postavljamo za pričo resničnosti svojih obljub. Na Pruskem je sedaj 3 leta, kar tamošnja vlada tirja sledečo prisego od vsakega novega škofa: Jaz prisegnem pred vsemogočnim in vsevedočim Bogom in na sv. evangelje, da bodem državnim postavam vestno pokoren“. Na sebi to ni spodtekljivo; vsaki katoličan namreč že zanaprej pričakuje, da državne postave ne bodo ničesar tirjale, česar škof nebi storiti smel. Ali take pruske postave niso, ampak one so nalašč nasnovane in dane, da se po njih sv. katoliška vera zatira in pokonča, one postavljajo prav za

pruskega kralja za papeža, njegove ministre pa za kardinale. Tem privoliti ne more noben škof in zato trpijo preganjanje. Nečejo Prusom lutrovcem izdati Kristusa, nečejo sami pomagati sv. Cerkve razdirati, zato so ali v ječah zaprti ali iz dežele izgnani!

Krščanska ljubezen. Stareji bralci „Slov. Gospodarja“ se morebiti še spominjajo, kako grdo so predlanskim graški liberalci španjskega kraljeviča Don-Alfonza — sorodnika našega svitelega cesarja — in jegovo ženo v stolni cerkvi napadali in naposled so morali vojaki liberalne smeti pomesti. Lani na sv. večer je Don-Alfonzo, ki redno v Gradcu stanuje, ukazal svojim služebnikom več vozov naložiti z živežem in obleko, v najubožniše ulice peljati in vse med stradajoče siromake in nage reveže razdeliti. Sijajn dokaz prave krščanske ljubezni, ki hudo z dobrim povrača! Liberalci ne delajo tako, ampak za uboge rajši — tombolo igrajo ali hodijo v teatre zijat in plesat in le če tukaj kak krajcar ostane pri vstopnini, ga dajo revežem vrči!

Gospodarske stvari.

Špargel (*Asparagus officinalis*.)

II. Te jame ostanejo do jeseui odprte in se potem za pol črevlja z gnojem izpolnijo, ki se spomladi za dva paleca na debelo z prstjo prekrije. Grebeni, ki jib izkopana prst med jamami nareja, se čez leto z razno zelenjavo obsadé in tako tudi v tem času v korist spravijo. Drugo leto se zopet gnoja v jame nanosi, ki se zopet z prstjo prekrije in tako leto na leto, dokler je vsa špargelnova greda popolnoma vzravnana, kar se večidel po drugem ali tretjem letu zgodi. Drugi posajajo sadike v luknje in mnogo tesneje. Vendar je ta način zasajanja mnogo manj primeren in priporočanja vreden. Namesto sadik se more jeseni tudi samo seme v jednaki vsaksebnosti, kakor sadike, zlasti če teh zmanjkuje, potikati. Tudi ta način zasajanja priporočajo. Vendar se pa tako zasajen špargel pred četrtim letom ne sme rezati, sicer špargelnovi koreni slabi in malo trpežni postanejo. Seje se pa tako, da se 4—6 zrn v jame jeseni potegnjene in črevelj globoke položé in za palec debelo z prstjo pokrijejo. Spomladi seme požene in poleti se lepo in močno okorenini. Ako na jednom mestu več sadik skupaj izraste, je treba slabejše izpuliti in le jedno ali k večjemu dve močnejših pustiti. Tudi je dobro zlasti v malih vrtilih, ker se špargelnove korenine močno v zemlji razraščajo, špargel v razne grede med drugo zelenjavo posajati. Tako se korenine dobro obrastejo in močne postanejo. Da se špargelnove grede vzdržijo in da prav debela stebila prirastejo, jih je treba vsako jesen z kratkim gnojem pokriti, ki se potem prav rauo spomladi podkoplje. Podkopavati se pa sme le prav plitvo, da se špargel-

nove glavine v zemlji ne poškodujejo. Nekteri se pri tem delu poslužujejo gnojnih vil namesto lopate. Polivanje špargelna z vodo, v kateri se je ali guano, tičji prekmorski gnoj, ali živinska sol raztopila, po porezovanju o vlažnem vremenu ima za prihodnje leto izvrstnen učinek. Špargel se porezuje od prve spomladi noter do kresa. Po kresu pa le bolj po redkem, da imajo korenine čas zopet okrevati. Za porezovanje se izbere juterni čas in treba je paziti, da se še v zemlji tičeča steblica ne poškodijo. Pravilno zasajene špargelne grede trpé 20—25 let, vendar so pa med 5—15. letom najbolj rodovitne. Najbolj izvrstne sadike se dobivajo iz mesta Ulm ali Darmstadt na Nemškem. Zadnje se najbolj peščeni zemlji prilagajo. V novejšem času se povsodi od vrtnarjev kupčevavcev špargelne sadike odreja in sicer z dobrim uspehom, ker dobrota pridelavnega špargelna ne odvisi toliko od plemena, ampak bolj od daljnega ravnjanja ž njim. Sadike se razposiljajo spomladi v jerbasih, zabojih ali sodih, v ktere je pa treba prozračne luknje zavrtati. Kakor hitro pošiljatev na svoje mesto dospe, morajo se špargelne sadike brž iz jerbasa, zaboja ali soda ven vzeti in vse zavitkovine kakor slame, mahu itd. lepo očediti in, če bi bile malo zvlažnele, na suhem kraju popolnoma posušiti. Pred posajanjem je treba vse poškodovane ali nagnjite koreninice porezati in popolnoma potrebiti. Pred mesecem aprilom naj se špargel ne posaja. Ako so korenine že nekaž poguale, dostikrat zaostanejo ali celo ne poženejo, zlasti o mrzlem in mokrem vremenu.

Kdor si tudi po zimi hoče špargelna prirediti, ta ga mora ali v gnojnih gredah ali pa na navadnih gredah siliti. Prvi način ni kaj priporočanja vreden, ker se po njem špargel le enkrat siliti more in tudi stebila so po njem večidel le drobna in mala. Dosti boljši je drugi način, po katerem se takole ravna: napravi se okoli navadne špargelne grede po 20" do 2 črevlja globoka in 2 črevlja široka graba. Prst se za čas pomeče na bližnje grede ali se celo drugam odpravi. V grabo se nanosi čvrst konjski gnoj, ki se trdno stepta in tako vzviša, da je z postranskimi deskami zaboja od gnojnih gred jednako visok. Razume se, da se mora črez gredo povezniti zaboj gnojne grede in sicer tako, da se strani zaboja natlačene gnojna vznotraj trdno dotikajo. V zaboju se špargelnovi gredi do 6 palcev na debelo natrosi suh, slamnat gnoj in zaboj se pokrije z okni in, če jih ni, z lesenimi zbitki ali prostimi deskami, ktere se o lepem vremenu odpró, o mrzlem pa z slamnatimi odejami ali prosto slamo debelo pokrijejo. V 14 dneh začne špargel navadno že poganjati. Zdaj se mora vsak drugi dan gnojna odeja odvzeti in špargel porezati. Če gnojna odeja mokra postane in se plesnoba na nji začne pokazovati, je treba stari gnoj z novim nadomestiti. Gnoj po okolnih grabah se mora kakor hitro se izhladi in začne svojo toploto pozgubljevati

navadno vsakih 14 dni predelati in z novim pomešati ali pa se na mesto starega celo nov topel konjski gnoj dene. Na tak način prinaša vrt skozi dva meseca črste špargelne. Če se take špargelne grede poleti pri miru pusté in se špargel ne porezuje, jih je mogoče več let zaporedoma siliti. V ta namen se pa ne odbirajo najmlajše in najboljše grede, ampak bolj stare, ki že ne nosijo tako obilno.

Špargel ima, kakor je že omenjeno v kuhinji in v novejšem času tudi v trgovini visoko ceno, kar njegovo pridelovanje le še bolj priporoča. Seme se jemlje le od močnih rastlik in po večem le jedno leto kalivno ostane. Zrna dajejo prežgana in zmleta dober nadomestek za kavo, ki se sme po vsi pravici priporočati.

Korist svinjerejstva je znatna na vsak način. Od prešičev imamo prijetno meso, špeh ali boh za slanino, ki nam služi kot zaseka v zabelo ali v začimbo, potem mast ali salo, maslo (žmave) in naposled ščetine in kožo. Dobimo pa vse to z primeroma majhnimi stroški in v kratkem času. Svinja sploh je požrešna stvar in povzije rada tudi take reči, ki so na sebi malo vredne, se toraj v gospodarstvu malo porajajo in pogosto popolnem zavržejo, da brezkoristno konec vzamejo. Toda svinji pokladane se spremenijo v meso, špeh in — denar. Takih reči, takih odpadkov je v vsakem gospodarstvu mnogo: pominja, répina in korenjeva zel, otrobi, tropine, želod, bukevca, droži, prge; posebno tam, kder redijo mnogo krav in koz, pa mleka ne prodavljajo frišnega, ampak delajo sir, puter in maslo, nahaja se veliko za svinje prekoristnih ostankov in odpadkov. Kdor jih svinjam privoščí, temu rastejo, kakor da bi jih narazen vlekel.

Nobena žival so tako brž in tako popolnem ne udebeli, kakor svinja; tudi razun kravjega masla nobena zabela ni tako dobra in zdrava, kakor od prešičev; vsi ljudje jo rabijo razun Judov in mohamedanskih divjakov. Ali tudi plodnost svinjskega plemena je velika; presice se dajo rade ubrejiti in skotijo vsako leto znatno število praščekov. Zato redijo nekateri gospodarji veliko plemenjač in gledajo iz njih dobiti mogoče veliko mladičev. Vendar to se splača le tam, kder se zamore razprodati lahko in mnogo praščekov odojčičev (Spanferkel), potem pri zlahtnih svinjskih plemenih, čijih praščeki so še vedno jako dragi n. pr. praščeki angleškega sufolskega plemena. Sicer pa je pri svinjerejstvu glavni dobiček iskati in najti v reji na meso in špeh. Po tem načinu spravi gospodar mnogo sicer malo vrednih reči v denar. Svinjetina, frišna, vsoljena, prevojena, klobase ali krače najdejo povsod več ali menj dobrih kupcev; špeha, masti in žmavec potrebuje vsaka gospodinja. Stroški za hrano in postrežbo svinj so primeroma najmanjši in se težko kde drugod hitreje in tako dobro zopet vrnejo. Številne železnice pospešujejo pošiljatev svinjetine na vse kraje!

Nek gospodar na Nemškem podaje iz lastne skušnje sledeča poročila. Enoleten prešič velikega angleškega plemena daje po 200 kilo mesa in špeha, dvaleten pa 400 do 450 kilo. Sedaj plačujejo na Dunaju iztrebljene prešiče po 44—54 kr. kilo, to daje pri enoletnem angleškem prešiču 88 do 108 fl. pri dvaletnem pa 176—216 fl. ali še celó 198—243 fl. Naše domače svinje sicer ne vzrastejo tako hitro do tolike teže, vendar dajejo še vsekako veliko dobička.

Ministerstvo za deželno brambo in poljedelstvo je ukazalo, da ima vsaki posestnik, dokler ne bode popisovanje konj dokončano, vselej svojemu predstojniku naznaniti, če je kakega konja kupil ali prodal.

Da se kuretnina opita, naj se namoči toliko graba, kolikor se ga rabi za 2 dni in s tem grahom naj se kuretnina pita; vode ne sme manjkati; gosi dobijo tako prav velika jetra.

Sejmovi na Štajerskem. 21. jan. v Teharjih; 22. jan. v Mozirju; 25. jan. v Artičah, v Koprivnici, v Slov. Gradcu, v Gomilcah; 27. jan. v Mariboru.

Sejmovi na Koroškem 20. jan. pri sv. Hemi na Krki; 25. jan. pri št. Paulu.

Dopisi.

I. Iz Trsta. Pozno sicer, pa še upam ne prepozno pridem „Sl. Gospodarju“ in vsem znanec, rodoljubom z voščili za srečno novo leto! „Gospodarju“ pred vsem želim, da se mu raztegne število naročnikov od 1600 na 2000. Zakaj nebi četrje stari naročniki vsaj po enega novega vjeli? Vzlasti duhovniki, ki nosijo na svojih ramah veliko družbo sv. Mohorja, zakaj nebi vedeli privabiti tudi v sedanjih razmerah sila koristnemu „Gospodarju“ več privržencev, da bi vsaj brez skrbi in strahu živel? Nadjam se, da mi bo mogoče v prihodnje ljubim rojakom včasih podati kakšne novice iz Trsta *) iz prvega, največjega in najbogatejšega mesta cele slovenske zemlje in katero je v trgovini najimenitnejše v celem cesarstvu. Prištevajo Trst tudi najlepšim mestom, posebno zaradi njegove mične lege na obrežju jadranskega morja. Stanovnikov ima okoli 120.000, ljudi izmed vseh narodov. Lahki so sicer v večini, a tudi Slovencev je blizu 30.000; Nemci ne dosežejo števila 10.000. Za njimi sledijo Srbi, Hrvatje, Grki, Turki, Angleži, Francozi, in drugi; vsaki dan dohaja in odhaja mnogo tujcev, bodisi v svetek ali petek; tukaj je vedno živahno gibanje, gomaženje, voženje, ropotanje, kričanje, da človeka, dokler se ne privadi, prehaja omotica. Bolje, kakor druga mesta, zadeva Trst znani prigovor: človek toliko velja, kolikor ima. Zdatno je število mestjanov, ki imajo po milijonih premoženja; nekdo

mi je djal, da je med temi „kralji denarja“ tudi okoli 15 Slovanov. Toda zraven nahaja se tudi velika revščina; na tisoče jih je, ki živijo „iz roké med zobé“, — in capinov. Veliko število je tukaj raznih društev in časnikov; pa tudi v Avstriji za nje ni nikder večje svobode, kakor v Trstu. — Slovani imamo žalibog edin časnik „Edinost“, ki se z vso marljivostjo trudi za narodno reč, a po občni malomarnosti dobiva premalo podpore. Enaka je z društvu, med katerimi omenim „Čitalnico“. Lehko bi imela 500 udov, a vpisanih je le 140. Mnogo tukajšnjih Slovencev ima bliže pri srcu materijalne dobičke, kakor duševne in narodne zadeve, in zatoraj na „Čitalnico“ še ne zmislijo ne. Sicer gre odboru vsa hvala; kajti skrbi za časnike, za petje, gledališčne predstave in druge zabave, kolikor mu moč. Zima je letos tukaj tako topla, da imam vsaki den okna odprta, in še na peč ne zmislim.

Od sv. Križa na murskem polju. (Šola — pošta — tatovi). Naša šola šteje v prvem razredu nad 160, v drugem nad 120 otrok; tedaj veliko nad postavno število. Iz tega se vidi, kako potreben bi bil 3. razred, na katerega naj naši šolski očetje skoraj resno mislijo. Potem fantom izstopivšim iz drugega razreda ne bo treba v višji razred v Ljutomer hoditi, ampak se bode pri primernem razdeljenju otrok in dosledno tudi gradiva že doma lahko toliko naučili, kar jim je v življenju treba; kar zdaj se vé ni mogoče; kajti, da učitelj otrok v spodnjih razdelih ne zanemari, se ne more z otroci v višem razredu zadosti pečati. Po takem bi se tudi leži red in mir ohranil. Da črez 160 otrok v šoli imeti in vendar vse v redu in miru ohraniti, ni lahka reč, bo vsak obstal; in da je pri tako velikem številu otrok sopuh zlasti ob zimskih dnevih strašanskih in moriven otrokom in učitelju, bo zopet vsakdo sprevidel. Zares, učitelji, ki se imajo s tolikimi otroci vkarjati, bi večjo plačo zaslužili od onih po mestih, ki pogostoma še niti pol toliko otrok nimajo; razmerje plače pa je ravno nasprotno. Ljutomerska šola pri naših to šolo obiskavajočih otrocih nima zaželenega vspeha; čemur se ni čuditi, kajti zjutraj, ko bi se imel učenec učiti, mora 1½ ure ali še daljno pot v Ljutomer storiti, in ko večer po tako dolgi poti ves vpehan domu pride, mu tudi ni za uk. Zato tretji razred pri sv. Križu! — Pošte pri sv. Križu jako pogrešamo. Lani smo prosili za njo, imamo tudi tukaj sposobnega moža, ki je že več let pri pošti služboval, pa vse zastoj, ni se nam dovolila; in vendar bi stroški le majhni bili, ker pošta iz Ljutomera v Radgono ima svojo pot skoz sv. Križ; zdaj imamo v tednu le dvakratno zvezo s pošto v Ljutomeru in to po listonoši pač v pravem pomenu, ki po več dni list nosi, predno ga dotičnemu preda. — Pretečeni teden je bila v Celju obravnava s tatovi, ki so pred 2 letoma svoje dolge prste po žitu, puranah, kokoših itd. križevskih posestnikov stegovali. Vsi šesteri

*) Zahvalivši se za mični dopis lepo prosimo za prilično nadaljevanje. Ured.